

Cultuureducatie met Kwaliteit

Doorlopende leerlijn beeldende kunst
Groep 7
Lessenreeks 'verdieping'

Deze leerlijn is ontwikkeld door CKC & partners.

Theater

Informatie over Theater

Groep 7, lessenreeks 'verdieping', vier lessen van 60 minuten

Doel van de lessenreeks:

De leerlingen vergroten ruimtebeleving door middel van gemengde technieken en druktechniek. Ze onderzoeken expressieve en verhalende mogelijkheden van lichaamsbedekking door moulage met papier. Ook onderzoeken ze hoe de ruimte een dramatische handeling ondersteunt in een plastisch gevormde constructie. In deze lessenreeks werken ze met de volgende materialen en technieken: gemengde technieken, druktechniek, textiel, plastisch vormgeven en constructie. Beeldaspecten die aan bod komen zijn ruimte, open en gesloten, voor en achter, compositie, ruimtelijke en platte vorm, ritme, beweging, textuur en expressie. Ze leren werken volgens een richtinggevend creatief proces: ze oriënteren zich op de opdracht, onderzoeken het materiaal, voeren een eigen, creërende opdracht uit en evalueren op hun werk en het werkproces.

Materiaallijst:

Algemeen:	De mogelijkheid om afbeeldingen via een digibord te tonen.
Les 1:	Theaterattributen (kroon, kostuum, zwaard, medaille, toverstaf, monstermasker), stevig wit tekenpapier A3-formaat en A4-formaat, kleurpotloden en/of vetkrijt, scharen en lijm.
Les 2:	Stevig wit papier A3-formaat, scharen, potloden, rietjes, wattenstaafjes, piepschuim, foam, bubbeltjesplastic, grote en kleine kwasten, sponsjes, papieren handdoekjes, schoolverf in de kleuren rood, geel, groen, blauw, paars en oranje en zwart en wit op bordjes.
Les 3:	Per leerling een stapel kranten (geen folders en glossy's) en een rol papieren plakband, knopspelden, evt. niet-gedecoreerd pakpapier, bruin of zwart crêpepapier, in de klas enkele camera's.
Les 4:	Kleisnijdraad, per leerling tot ca. 1kg zachte fijne chamotteklei of oefenklei, nat badstofdoekje, droge katoenen lap ca A3, ongelakte houten stokken (dikte bezemsteel) 30 cm, boetseerhoutje of saté-prikker, stukjes stevig karton, aantal satéstokjes, keukenmesje, huishoudfolie.

Les 1: Toneelstukje

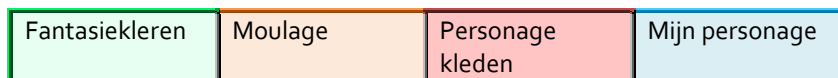
Deze les gaat over toneelspelen en wat daarbij komt kijken (spelers, decor, attributen, kostuums). De leerlingen maken een ruimtelijk werkstuk.

Les 2: De spelers

In deze les leren de leerlingen om met diverse materialen en schoolverf afdrukken te maken. Onderwerpen: theaterfiguren, kostuum, masker, omgeving.

Les 3: Kostuum

De leerlingen maken van krantenpapier een eigen kostuum voor een theaterrol. Ze bekleden in tweetallen elkaar met een fantasiekostuum in een gekozen rol/personage (David Bowie, Gaultier, Oscar Schlemmer).

Les 4: Teatrini

De leerlingen creëren met eigen fantasie een speelruimte met personages uit een verhaal of situatie in een scène met een gevoelslading. Ze creëren uit kleilappen een ruimte met een gekozen indeling, stutten en hechten, boetsen figuren uit een stuk (Giosetta Fioroni, Arturo Martini, Fausto Melotti).

Deze lessenreeks sluit aan bij de doorlopende leerlijn Cultuureducatie met Kwaliteit in Zoetermeer. Meer informatie over Cultuureducatie met Kwaliteit vind je [hier](#).

De leerlijn beeld is ontwikkeld door CKC & partners en geschreven door Loulou Joolen en Gerart Kamphuis. Neem bij vragen contact op via primair-onderwijs@ckc-zoetermeer.nl.

Theater – Toneelstukje

Groep 7, lessenreeks 'verdieping', les 1

Lesdoel: De leerlingen brengen door middel van gemengde technieken een toneelscène in beeld.

Benodigde materialen: Theaterattributen (kroon, kostuum, zwaard, medaille, toverstaf, monstermasker), stevig wit tekenpapier A3-formaat en A4-formaat, kleurpotloden en/of vetkrijt, scharen en lijm.

Opdrachten:

Toneel	Attributen en associaties	De scène	Voorstelling
--------	---------------------------	----------	--------------

Introductie:

Deze les gaat over toneelspelen en wat daarbij komt kijken (spelers, decor, attributen, kostuums). De leerlingen maken een ruimtelijk werkstuk.

Oriënteren: Toneel **5 minuten**

Opdracht: Bekijk met de hele groep het podium in de aula of de musicalplek van groep 8. Bespreek deze ruimte. Wat is nodig voor een theatervoorstelling (attributen, decorstukken, acteurs, het verhaal)? Waarom is het verhaal bepalend voor de aankleding van het podium?

Reflecteren: Wie heeft wel eens een schoolmusical gezien? Of is in een echt theater geweest? Wie heeft er zelf wel eens een rol gespeeld? Welke rol? Welke kostuums, attributen en decorstukken waren er nodig?

Onderzoeken: Attributen en associaties **15 minuten**

Opdracht: Toon een aantal attributen (kroon, kostuum, zwaard, medaille, toverstaf, monstermasker) en bespreek deze met de leerlingen. Welke associaties hebben leerlingen bij deze spullen? Laat ze nadenken over de locatie, de belangrijkste spelers. Vervolgens tekenen ze naar aanleiding van deze associaties een aantal figuren op stevig tekenpapier A4-formaat. NB. Aan elk figuur (boom, mens, dier, hek etc.) aan de onderkant een plakrand tekenen. Let op de onderlinge verhoudingen.

Reflecteren: Hoe ziet de hoofdrolspeler eruit (oud, jong, lengte)? Welke kleding (vorm en kleur)? Wat nog meer erbij (tafels, stoelen, kroon, hek, struiken, bomen)? Locatie: binnen of buiten? Op onderlinge verhoudingen gelet?

Uitvoeren: De scène **30 minuten**

Opdracht: Vouw een stevig vel tekenpapier (A3-formaat) in de breedte doormidden. Kleur vervolgens de figuren van het onderzoeksvel in en knip ze uit (denk aan de plakrand!). Vouw daarna het nieuwe vel tekenpapier open. Gebruik het onderste liggende gedeelte als podium. Plak daarop (lijm aan plakrand) de losse figuren en zet ze rechtop. Denk aan tussenruimte, voor- en achter elkaar, voorgrond en achtergrond. Gebruik het omhooggeklapte gedeelte van het tekenvel als achterwand (achtergrond). Teken hierop, een beetje wazig, de omgeving (huizen, bomen, kasteel, wolken, zee, schepen etc.).

Reflecteren: Waar is de hoofdpersoon geplaatst? Waar speelt de scène zich af? Hoe belangrijk is de achterwand? Welke kleuren zijn er gebruikt, waarom?

Evaluëren: De voorstelling **10 minuten**

Opdracht: Kijk op ooghoogte naar de werkstukken en beleef de ruimtelijkheid. Bespreek vervolgens de werkstukken. Wat stelt de scène voor? Is de scène vrolijk of spannend? Is direct duidelijk wie het belangrijkste is in de voorstelling? Hoe komt dat?

Reflecteren: Was deze opdracht moeilijk of makkelijk? Wat ging er goed of fout? Welke attributen hebben geleid tot jouw werkstuk?

Aanvullende suggesties:

Teken een vervolgsène en schrijf hoe het verhaal afloopt. Ook is het mogelijk om met de hele groep een scène na te spelen waarbij echt decorstukken worden gemaakt en gebruikt.

Theater – De spelers

Groep 7, lessenreeks 'verdieping', les 2

Lesdoel: De leerlingen leren door middel van druktechniek theaterfiguren af te beelden.

Benodigde materialen: Stevig wit papier A3-formaat, scharen, potloden, rietjes, wattenstaafjes, piepschuim, foam, bubbeltjesplastic, grote en kleine kwasten, sponsjes, papieren handdoekjes, schoolverf in de kleuren rood, geel, groen, blauw, paars en oranje en zwart en wit op bordjes.

Oprachten:

Het theater	Druktechniek	Acteurs in actie	De werkstukken
-------------	--------------	------------------	----------------

Introductie:

In deze les leren de leerlingen om met diverse materialen en schoolverf afdrucken te maken. Onderwerpen: theaterfiguren, kostuum, masker, omgeving.

Oriënteren: Het theater	5 minuten
Opdracht: Bespreek theateraffiches: Pim & Pom: Het grote avontuur , The Lion King , James Bond 50th anniversary , Mary Poppins . Is zo'n affiche geschilderd of gedrukt? Wat is er te zien, welke onderwerpen, wat is het doel van het affiche? Wie is er wel eens in een theater geweest of heeft schooltoneel (de musical van groep 8) gezien? Acteurs spelen een rol, verkleeden zich, maken gebruik van kostuums, maskers en decorstukken.	
Reflecteren: Wie heeft er wel eens in een toneelstuk gespeeld? Welke rol, hoe was de aankleding van het toneel? Werd er gebruik gemaakt van kostuums en/of maskers? Werd er reclame gemaakt voor het toneelstuk? Hoe, met aanplakbiljetten of flyers?	

Onderzoeken: Druktechniek	15 minuten
Opdracht: Experimenteer met diverse materialen. Knip vormen uit hobbyfoam, bubbeltjesplastic en karton. Beschilder deze gelijkmatig met schoolverf, leg ze ondersteboven op een vel papier en druk met vlakke hand af. Stempel ook met losse materialen (rietjes, wattenstaafjes, brokjes piepschuim). Maak schoon met sponsje en papieren handdoekje en gebruik de stempels nogmaals met andere kleuren. Stel een figuur samen met afdrukmaterialen.	
Reflecteren: Zijn de afdrucken goed te zien? Wat gebeurt er met te veel of te weinig verf? Wat werkt beter: lichte kleuren over donkere kleuren drukken of andersom? Hoe is de figuur samengesteld? Kloppen de verhoudingen?	

Uitvoeren: Acteurs in actie	30 minuten
Opdracht: Maak door middel van druktechniek één of meer theaterfiguren. Geef ze een kostuum en/of masker. Een theatertent met meerdere figuren kan natuurlijk ook. Gebruik de druktechnieken uit de onderzoeksfase. Werk met meerdere materialen en kleuren. Bouw de figuren op. Plaats de figuren voor en achter elkaar, waardoor er ruimte ontstaat. Let op de verhoudingen. Verzin een rol van het theaterfiguur (koning, nar, politieagent, zeerover, prinses) en een locatie (bos, strand, kasteel, voetbalveld).	
Reflecteren: Zijn de afdrucken goed gelukt? Hoeveel figuren zijn er te zien, hoe staan ze in het beeld (compositie)? Welke rol spelen de figuren? Is er bewust gekozen voor bepaalde materialen (bubbeltjesplastic voor wolken, rietjes voor streepmotief)?	

Evalueren: De werkstukken	10 minuten
Opdracht: Bespreek de werkstukken. Welk onderwerp/verhaal is er afgebeeld? Wie heeft hetzelfde onderwerp? Hoe komt dat? Wie heeft totaal iets anders? Zit er een verhaal in, welk verhaal?	
Reflecteren: Was het moeilijk of makkelijk om te doen? Waar zitten de problemen? Hoe zijn die opgelost? Wat zouden de leerlingen een volgende keer anders doen?	

Aanvullende suggesties:

Maak een theateraffiche met wervende tekst in opvallende kleuren.

Theater – Kostuum

Groep 7, lessenreeks 'verdieping', les 3

Lesdoel: De leerlingen creëren een rol (functioneel, verhalend, cultureel, tribaal, historisch, modieus, artistiek, gelegenheid) door kleding. Ze werken ruimtelijk met verhoudingen, contrast, ritme en expressie en gebruiken verschillende vormgevende en constructieve technieken met als textielmateriaal pakpapier of krantenpapier.

Benodigde materialen: Per leerling een stapel kranten (geen folders en glossy's) en een rol papieren plakband, knopspelden, evt. niet-gedecoreerd pakpapier, bruin of zwart crêpepapier, in de klas enkele camera's.

Opdrachten:

Fantasiekleren	Moulage	Personage kleden	Mijn personage
----------------	---------	------------------	----------------

Introductie:

De leerlingen maken van krantenpapier een eigen kostuum voor een theaterrol. Ze bekleden in tweetallen elkaar met een fantasiekostuum in een gekozen rol/personage (David Bowie, Gaultier, Oscar Schlemmer).

Oriënteren: Fantasiekleren	5 minuten
Opdracht: Bespreek waaraan je de volgende figuren herkent: een gothic, ridder, romein, heks, held, vreemd eend, hippie, directeur, agent, hipster, fantasiefiguur, robot-mens, sprookjesfiguur, traditioneel volk, mens-dier. Bekijk vervolgens de kostuums van David Bowie , Jean-Paul Gaultier voor Lady Gaga en Oskar Schlemmer triadisch ballet . Wat willen deze kunstenaars laten zien met deze fantasiekostuums? Hoe doen ze dat?	
Bekijk voorbeelden van papieren kleding: handen , vouwen , hoofd , oprollen , leerlingen 1 , leerlingen 2 , leerlingen 3 . Op hoeveel manieren kun je met krantenpapier een fantasiekostuum maken?	
Reflecteren: Wat vind je boeiend aan de ontwerpen van de kunstenaars? Hoe krijg je expressie en uitstraling zonder glamourtrucs?	

Onderzoeken: Moulage met kanten	15 minuten
Opdracht: Probeer hoe je van een krant of een stukje pakpapier ruimtelijke vormen kunt maken als onderdeel van je kostuum: rolletjes, en pijltjes, gescheurde franje, strak opgerolde en gefrommelde vormen, geplisseerd (heleboel parallelle vouwen), verdikkingen door propfen onder een krant te maken. Probeer verbindingen met knopspelden en met papieren plakband te maken.	
Reflecteren: Wat kun je met deze technieken voor onderdelen in elkaar zetten? Hoe voorkom je dat alles te snel scheurt? Hoe maak je een personage belangrijk, sterk, dramatisch, geheimzinnig, gevaarlijk met kostumering? Hoe scheur je handig stukken van papieren plakband af? Hoe werkt een knopspeld?	

Uitvoeren: Personage aankleden	30 minuten
Opdracht: De leerlingen gaan elkaar in tweetallen bekleden met een fantasiekostuum voor twee bij elkaar horende rollen/personages. Laat zien wat voor karakters het zijn en in wat voor soort verhaal ze figureren. Uitvoering in textielmateriaal: kranten- of pakpapier. Maak de/het gekozen rol/karakter/verhaal zichtbaar door je vormgeving en manier van modelleren. Gebruik meerdere manieren om je materiaal te verwerken en om te modelleren. Werk zoveel mogelijk zonder schaar. Hechten met papieren plakband en/of knopspelden. Bedenk een naam en ga met zijn tweeën op de foto. Verzamel de foto's voor een diavoorstelling. Het kostuum blijft niet bewaard.	
Reflecteren: Wat zijn jullie personages, wat doen ze, wat is absoluut nodig om dat te laten zien? Hoe maak je het spannend? Wat heb je nodig, wat pak je eerst aan bij het maken en aankleden, wie doet wat? Wat voor lichaamsdelen zijn bij jouw personage belangrijk om te laten zien?	

Evalueren: Presenteren	10 minuten
Opdracht: Vertel twee aan twee wat jullie personages zijn en wat voor avontuur ze beleven. Laat de andere leerlingen vertellen of en waaraan ze dat kunnen zien.	
Reflecteren: Is het gelukt wat je wilde, heb je dingen veranderd? Vond je dit lastig, leuk, grappig enz. ?	

Aanvullende suggesties:

- Materiaal: voer de opdracht uit met alleen plastic tasjes (kijk uit voor verstikking bij over het hoofd doen), of alleen karton, of dozen van allerlei formaat.

- Hoofd: voer de opdracht uit met alleen een bijzondere hoofd- en/of gezichtsbedekking, hoeden, pruiken, maskers, enzovoorts.
- Maak gebruik van een van de iets duurzamer materiaal dan krantenpapier, bv. verpakkingskarton en zacht ribkarton, of plastic, of uitsluitend dozen en doosjes.

Je kunt het voor een echt toneelstuk gebruiken als je er wat meer tijd voor uittrekt.

Theater – Teatrini

Groep 7, lessenreeks 'verdieping', les 4

Lesdoel: De leerlingen verbeelden met plastisch materiaal een scène uit een verhaal met personages binnen een geënceneerde ruimte.

Benodigde materialen: Kleisnijdraad, per leerling tot ca. 1kg zachte fijne chamotteklei of oefenklei, nat badstofdoekje, droge katoenen lap ca A3, ongelakte houten stokken (dikte bezemsteel) 30 cm, boetseerhoutje of saté-prikker, stukjes stevig karton, aantal satéstokjes, keukenmesje, huishoudfolie.

Opdrachten:

Toneel in klei	Coulissen	Mis en scène	Mijn toneel
----------------	-----------	--------------	-------------

Introductie:

De leerlingen creëren met eigen fantasie een speelruimte met personages uit een verhaal of situatie in een scène met een gevoelslading. Ze creëren uit kleilappen een ruimte met een gekozen indeling, stutten en hechten, boetsen figuren uit een stuk (Giosetta Fioroni, Arturo Martini, Fausto Melotti).

Oriënteren: Toneel in klei	5 minuten
Opdracht: Bekijk afbeeldingen van de toneeltjes van kunstenaars: Giosetta Fioroni: theatertje , kerststal , kerstverhaal ; Arturo Martini: maanlicht ; Fausto Melotti: theaters . Bespreek met de leerlingen wat er te zien is. Is het een bekend verhaal, kunnen we zelf verzinnen wat er zich afspeelt? Hoe zien we dat het een toneeltje is? Hoe is het decor geheimzinnig, spannend, anders gemaakt door de kunstenaar? Bespreek de begrippen poppenkast, poppenhuis, wagenspel, decorontwerp.	
Reflecteren: Heeft iemand thuis een kerststalletje? Heb je wel eens een spannend verhaal gespeeld in een hut, boomhut, speelhuisje, zelfgemaakt tent, onder de tafel?	

Onderzoeken: Coulissen	15 minuten
Opdracht: Probeer hoe je met kleilappen een muur kunt maken die rechtop blijft staan (met ramen en doorgangen). Gebruik een kleivloertje voor je bouwsel, tijdelijke stutten van stokjes, kartonnetjes en/of blokjes klei in folie. Kijk hoe je bij de vloer en de hoeken kunt hechten. Voor het maken van een kleilap: leg op een droge katoenen doek steeds een bolletje zachte klei, druk het een beetje plat en leg er op dezelfde manier steeds balletjes tegenaan. Als de lap in wording groot genoeg is, hecht dan de tegen elkaar liggende platte balletjes door het aan elkaar te smeren, hecht boven- en onderkant, geef goed aandacht aan de randen. Maak de lap ongeveer pink-dik door te rollen met een stuk houten bezemsteel. Houd hem zacht met een vochtige badstof doek. Van de lap kun je met een stokje stukken afsnijden voor bv. muren).	
Reflecteren: Hoe dik moeten de ondergrond, een muur, een verdieping zijn? Hoe kom je op een hogere verdieping? Hoe maak je een doorgang zonder dat het instort? Waarom moet je stokjes weghalen voor het echt droog is?	

Uitvoeren: Mis en scène	30 minuten
Opdracht: Maak op een ondergrond van klei een spannend bouwsel waarin een verhaal met meerdere personen zich afspeelt. Laat met de ruimtes en de houding van de personages zien wat voor stemming er is, wat voor soort contact ze hebben, wat voor drama zich afspeelt. Maak je toneeltje uit kleilappen, de personages schematisch ieder uit een enkel klein blokje klei boetsen, eventueel hechten op hun plaats in de scène. Stofferen mag (bv. boom, stoel bed, vijver, hek), helemaal kaal mag ook. Je kunt eventueel je toneelhuisje uitvoeren als een liggend doosje met vakken. Als het droog is, kun je het rechtop zetten. Probeer hoe je spanning kunt maken door coulissen, verschillende kijkplekken, hoekjes, verdiepingen, trap, ladder, iets anders. Kijk of het leuk is om een draaibaar toneeltje te maken met open kamers waar je in kunt kijken, of iets met een buitenruimte, of een (gedeeltelijke) verdieping. Denk bij de ruimtes aan het verhaal wat je wilt vertellen. Je kunt je toneeltje glad afwerken of versieren. Haal de stutten weg als je klaar bent. Beschilderen kan eventueel als het droog is. Bedenk een titel voor je gecreëerde scene.	
Reflecteren: Wat wilde je laten zien? Wat voor soort ruimte heb je daarbij nodig? Maak je het heel open of juist heel besloten? Hoe ga je je toneeltje opbouwen? Hoe groot worden de personages? Wat kun je veranderen in de constructie? In de figuren en hun houding en plaats?	

Evalueren: Mijn toneel	10 minuten
-------------------------------	-------------------

Opdracht: Bekijk de gemaakte teatrini's. De leerlingen vertellen wat ze hebben gemaakt, hoe ze de spanning of emotie hebben gemaakt door de ruimtelijke vormgeving. Ze stellen vragen aan anderen en geven hun indrukken van de kunstwerken: is de situatie, de relatie, de emotie herkenbaar? Is het schematisch of gedetailleerd? Zijn de verhoudingen kloppend?

Reflecteren: Is het gelukt om de scène uit te beelden in klei? Is het spannend, geheimzinnig enz. geworden? Is de stemming zien? Wat zou je anders doen de volgende keer?

Aanvullende suggesties:

Je kunt de leerlingen een inhoud, thema of startpunt geven voor hun verhaal, bv. goede burens, het bedrog, wie is de baas, na het feest enzovoorts. Je kunt vragen om een aansprekende scène te verbeelden uit een bekend verhaal, of thema waar je mee bezig bent.